

Representantforslag nr. 17

(2008–2009)

fra stortingsrepresentantene Elisabeth Aspaker, Odd Einar Dørum, Hans Olav Syversen og Karin S. Woldseth

Dokument nr. 8:17 (2008–2009)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Elisabeth Aspaker, Odd Einar Dørum, Hans Olav Syversen og Karin S. Woldseth om å be Regjeringen ta de nødvendige skritt for å sørge for at staten ikke påberoper seg foreldelse ved søksmål fra tidligere barnehjemsbarn mv.

Til Stortinget

BAKGRUNN

Forslagsstillerne viser til representantlovforslag fra stortingsrepresentantene Karin S. Woldseth og Arne Sortevik om endring i lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer (foreldelsesloven) (i forbindelse med barnehjemssakene) (Innst. O. nr. 67 (2007–2008), jf. Dokument nr. 8:86 (2007–2008)).

Forslagsstillerne mener behandlingen av denne saken har reist flere generelle og prinsipielle problemstillinger, der den mest sentrale er i hvilken grad regjeringen skal bøye seg for klare og enstemmige komitéuttalelser, slik som i Innst. S nr. 217 (2004–2005).

Forslagsstillerne viser til at det foreligger et stortingsvedtak av 24. mars 1955 som gir Kongen generell fullmakt til å frafalle foreldelse. Det er utarbeidet en instruks om hvordan spørsmålet om frafallelse av foreldelse skal behandles av forvaltningen (Justisdepartementets rundskriv G-82/92). I denne instruksen står det bl.a. at det skal foretas en konkret rimelighetsvurdering, der det er et viktig moment om den som innehar kravet ville lide et uforskyldt tap dersom innsigelsen gjøres gjeldende. Med utgangspunkt i denne instruksen har det utviklet seg en praksis knyttet til statens frafall av foreldelsesinnsigelse. Departementet viste i St.meld. nr. 24 (2004–2005) til følgende:

Det er utarbeidd egne retningslinjer for behandling av slike krav, jf. kgl. res. av 20. desember 2002. Det er ein viss praksis for at staten ikkje gjer gjeldande forelding. I Innst. O. nr. 18 (1995–96) uttaler justiskomiteen mellom anna:

"Komiteen viser til at staten har anledning til å frafalle en foreldelsesinnsigelse, og at dette også nesten uten unntak gjøres i praksis der skadelidte ellers ville lide uforskyldt tap. Komiteen vil understreke viktigheten av at denne praksis konsekvent følges opp, ikke minst i saker der det reises krav mot det offentlige for feil eller forsømmelser mot barn og unge. Komiteen mener det ville være klart urimelig om skadelidte ble møtt med en påstand om foreldelse i slike tilfeller, og ber departementet påse at reglene om frafallelse av foreldelse praktiseres i henhold til forutsetningene. Komiteen viser til at hensynet til at skadevolder skal kunne legge forholdet bak seg, og etter en tid skal kunne innrette seg på at den skadegjørende handling ikke vil føre til nye krav, ikke har samme vekt når det er det offentlige som er skadevolder."

Etter forslagsstillernes oppfatning er statens påstand om foreldelse i søksmålet fra et tidligere barnehjemsbarn i strid med Stortingets forutsetninger da den behandlet St.meld. nr. 24 (2004–2005), der en samlet familie-, kultur- og administrasjonskomité i Innst. S. nr. 217 (2004–2005) skriver følgende:

"Komiteen støtter vurderinga frå departementet, men forutsett at forelding ikkje vert gjort gjeldende i saker som omhandlar denne gruppa."

Det ble i saken anført fra regjeringsadvokaten at den enstemmige merknaden i Innst. S. nr. 217 (2004–2005) ikke er rettslig bindende, og fremholdt at dersom det var Stortingets vilje at foreldelse ikke skulle gjøres gjeldende, måtte det blitt utformet en egen lovparagraf, eller man burde gitt regjeringen instruksjoner om hvordan disse sakene skulle håndteres.

Forslagsstillerne viser også til interpellasjonsdebatten i Stortinget 17. januar 2008, interpellasjon fra representanten Karin S. Woldseth til daværende barne- og likestillingsminister Manuela Ramin-Osmundsen om den konkrete saken, der statsråden uttalte følgende:

"Jeg vil understreke at de fleste hensyn som foreldelsesreglene hviler på, gjør seg gjeldende i saker som dette. Dokumentbevis kan vært tapt og vitner døde. Eventuelle vitneutsagn vil være preget av at faktum ligger langt tilbake i tid. Bevisproblemene i barnehjemssakene underbygges nettopp av at Stortinget foretok en særskilt tilpasning av billighetserstatningsordningen bl.a i forhold til beviskravene.

Fristene i foreldelsesloven er ment å gi den skadelidte rimelig tid til å vurdere om et erstatningssøksmål bør anlegges. Det offentlige kan, som andre saksøkte i erstatningssaker, likevel velge å se bort fra at foreldelse har inntrådt. Enkelte spesielle forhold gjør seg imidlertid gjeldende for det offentlige. Den begunstiggelsen som frafall av foreldelsesinnsigelse innebærer for en erstatningssøker, gis på fellesskapets vegne. Frafall av foreldelse bør derfor praktiseres noenlunde likt. Dette står ikke i motsetning til at hver sak skal behandles individuelt.

Frafall av foreldelsesinnsigelse uten en konkret vurdering ville i realiteten innebære å gjøre unntak fra foreldelsesregelverket for en stor enkeltgruppe. Dersom dette var Stortingets mening, vil det etter min mening være naturlig å følge en ordinær lovprosess. Slik kunne man få utredet og belyst alle sider av sakskomplekset. Jeg vil avslutningsvis presisere og gjenta: Foreldesspørsmålet vil bli konkret vurdert i hver enkelt sak som måtte bli reist mot staten. De omtalte føringene fra Stortinget vil alltid stå sentralt."

Og videre:

"Interpellanten mener at jeg ser bort fra de merknader og vedtak som et samlet storting stod bak, når det rettes erstatningskrav mot staten. Svaret på det er selvfølgelig nei. Som jeg sa i mitt innledende svar, har komiteens merknader vært et viktig moment. En komitemerknad er imidlertid ikke et formelt vedtak

fra Stortinget, men selvsagt har merknader en politisk betydning.

Og så har jeg gjort rede for de ulike momentene som er gjort gjeldende for hva som skulle til for at man i saken ikke har påberopt seg foreldelse."

Ved Gulating lagmannsretts dom av 14. april 2008 kom retten frem til at kravet var foreldet, men det er grunn til å anta at erstatningskravet materielt sett ville ha kunnet føre frem for skadelidte i denne saken, basert på at retten skriver følgende i sin dom:

"Lagmannsretten vil likevel bemerke at den ikke deler statens syn på at det ikke kan være grunnlag for erstatningsansvar for staten som tilsynsmyndighet. Etter bevisførselen finner lagmannsretten det nærliggende å anta at et erstatningskrav ville føre frem ved rettslig prøving"

Forslagsstillerne mener staten, gjennom å nekte disse erstatningssakene realitetsbehandling, begår ny urett mot barnehjemsbarn som mener seg berettiget til erstatning fra staten. Denne saken har skapt stor usikkerhet om hvordan borgerne skal forholde seg til de enstemmige utsagn som kommer fra Stortingets talerstol, og kan føre til mistillit og gi grobunn for politikerforakt.

FORSLAG

På dette grunnlag fremsettes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen om å ta de nødvendige skritt for å sikre at staten ikke påberoper seg foreldelse i saker som omhandler erstatning til barn i barnehjem og spesialskoler i perioden 1945–1980, i tråd med merknadene fra en samlet familie-, kultur- og administrasjonskomité i Innst. S. nr. 217 (2004–2005).

21. november 2008